A lehetőségek feltárása

– a börtönök biztonságossá tétele mindenki számára –

című nemzetközi kábítószerügyi konferencia (Budapest, 2005. július 7–9.)

Dr. Petrétei József igazságügy-miniszter megnyitó előadása

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Először is szeretném kifejezni, nagy megtiszteltetés számomra, hogy – a magam és a magyar Igazságügyi Minisztérium nevében – köszönthetem Önöket, és hogy e nagy jelentőségű nemzetközi konferencia nyitó előadását magyar részről megtarthatom.

Nagyon örvendetesnek tartom, hogy idén Magyarország, Budapest ad helyszínt az ENDIPP, a Börtönbeli Droghasználat és Fertőzések Megelőzésének Európai Hálózata évente megrendezésre kerülő tanácskozásának. Örülök továbbá, hogy ilyen sokan fogadták el a rendezők meghívását, és hogy számos szakterület képviselői gyűltek össze ezen az európai eszmecserén. Magam is azt vallom, hogy csak a lehető legszélesebb összefogással lehet a kábítószer-probléma visszaszorítása terén eredményeket elérnünk, legyen szó akár a börtönökről, akár a tágabb közösségről, a társadalom egészéről.

Önök előtt bizonyára közismert, hogy a magyarországi kábítószer-fogyasztási mutatók elmaradnak számos európai uniós ország mutatóitól. A droghasználat azonban nálunk is növekszik, különösen a fiatalabb korosztályok körében. A kutatási adatok egyértelműen jelzik, hogy – az európai trendekkel azonos módon – a fiatalok hazánkban is egyre korábban kerülnek kapcsolatba a kábítószerekkel.

Engedjék meg azonban, hogy – szakmámból kiindulva – ne Magyarország kábítószer-fogyasztási helyzetét elemezzem, hanem a magyar drogpolitika jogi hátterét vázoljam fel. A büntetőjogi szabályozás természetesen csak egyik összetevője a kábítószer-elleni küzdelemnek, ám alapvetően meghatározza annak kereteit.

A magyarországi drogpolitika alapját az öt évvel ezelőtt, 2000-ben politikai konszenzussal elfogadott, a kábítószer-probléma visszaszorítása érdekében készített nemzeti stratégiai program képezi. Még korábbra visszatekintve: a Büntető Törvénykönyv 1998-ban nagy mértékben szigorította a kábítószerrel való visszaélés bűncselekményi körére vonatkozó rendelkezéseket, társadalmi vitákat váltott ki, szemlélete az említett nemzeti stratégiai programmal nem alkotott harmonikus egységet.

2002 végén az újonnan hivatalba lépett kormány több ponton enyhítette, differenciálta és módosította a Büntető Törvénykönyvet. Ezzel összhangban a jogszabályok – többek között a Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény – szükséges módosítását is elvégeztük.

A 2003. március 1-jei hatállyal módosításra került „visszaélés kábítószerrel bűncselekmény" törvényi tényállása terén a legjelentősebb változást a kábítószerrel kapcsolatos büntetendő cselekmények esetén alkalmazható ún. elterelés törvényi szabályozásának módosítása jelentette. Az új intézmény kiterjesztette az elterelhetők körét az összes kábítószer-fogyasztóra, azaz nemcsak a kábítószerfüggők kérhettek és kaphattak segítséget. A módosítás legfőbb célja – jogalkotói szándékunk szerint – a büntetőjogi szabályozásnak a nemzeti stratégiával történő harmonizálása volt. A szabályozásnak is köszönhetően 2003-ban megnőtt a drogkezelő intézményekben a segítségnyújtást igénybevevők száma.

Az azóta eltelt időszak alatt – a változó jogi és társadalmi körülmények következtében – újabb fordulat következett be a kábítószer-probléma kezelését befolyásoló büntetőpolitikában.

Az Alkotmánybíróság tavaly decemberben 2005. évi május 31-ei hatállyal megsemmisítette a drogtörvény néhány rendelkezését, többek között azt is, amely definiálta és nevesítette a Büntető Törvénykönyvben a kábítószer fogalmát. Ily módon az Alkotmánybíróság tulajdonképpen „visszaszigorította" a drogszabályozást.

Az Országgyűlés idén április 25-én elfogadta a 2005. XXX. törvényt, amelyben szabályozta a kábítószerek fogalmát. A 2005. június 1-jétől hatályos törvény megalkotására éppen az Alkotmánybíróság említett határozata miatt volt szükség. Ez év őszére vár-

ható a Büntető Törvénykönyv kábítószer-bűncselekményekre vonatkozó előírásainak teljes felülvizsgálata, amelybe beletartoznak az elterelés lehetőségei is.

Összefoglalva az eddigieket tehát elmondható, hogy az elmúlt években felerősödtek a kábítószer-használattal kapcsolatos büntetőjogi szabályozás körüli viták. Annak ellenére, hogy a korábbinál aktívabban, erőteljesebben jelentek meg a legalizációs, dekriminalizációs törekvések, illetve a kábítószer-használat kriminalizálása irányába is erős a nyomás, a Kormány nem változtat drogpolitikai elvein: nem engedélyezi a „könnyűdrogok" használatát, ugyanakkor azt is vallja, hogy a megtévedt kábítószer-fogyasztóknak lehetőséget kell teremteni arra, hogy az egészségügyi, illetve pszichológiai kezelés vállalásával elkerülhessék a büntetőjogi szankciókat.

A magyarországi kábítószer-probléma jogi kereteinek felvázolása után rátérek a nemzetközi konferencia „szorosan vett" témájára.

A börtönön belüli kábítószer-elleni küzdelem rendkívül fontos Európában, hiszen az Európai Unió 25 államában a fogvatartottak száma több, mint félmillióra tehető. Ennek a populációnak egy jelentős része – az országoktól függően: harmada, illetve fele – érintett a drogproblémában.

A magyar büntetés-végrehajtási intézetekben 2004-ben 799 fogvatartott volt kábítószer-bűncselekmény elkövetése miatt elítélve, illetve előzetes letartóztatásba helyezve. Ez a börtönnépesség 4,7 százalékát jelenti, ami messze elmarad az előbb vázolt nyugat-európai trendtől. Ez még akkor is igaz, ha az eddigi idei számokat vesszük figyelembe – 904 fogvatartott, 5,45 százalék. (A fenti adatokhoz hozzá kell fűzni, hogy nyilvántartási rendszerünk a Büntető Törvénykönyv szerint besorolt bűncselekményekre, azaz csak a direkt kábítószer-bűncselekményekre terjed ki.)

Az Igazságügyi Minisztérium és a Büntetés-végrehajtási Szervezet vezetése ugyanakkor tisztában van azzal, hogy joggal feltételezhető az ebbe a kategóriába tartozó fogvatartottak számának emelkedése a jövőben, ezért kábítószer-stratégiáját, intézkedéseit ennek tudatában alakította, alakítja.

A büntetés-végrehajtás elsődleges feladata a kábítószer-problémával kapcsolatosan a kínálatcsökkentés, azaz, hogy a kábítószer ne jusson be az intézetekbe. A már bv. intézetbe került kábítószer-problémával küzdő fogvatartottaknak ártalomcsökkentő szolgáltatást nyújt a büntetés-végrehajtási szervezet. Ha olyan fogvatartott érkezik a büntetés-végrehajtási intézetbe, aki kábítószer-elvonási tüneteket mutat, az az orvosi kivizsgálás után az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyintézetbe kerül. A Büntető Törvénykönyv által gyanúsított személyeknek a büntetés-végrehajtási intézetekben is lehetőségük van az elterelésre.

2003. január 1-je óta az önként jelentkező elítéltek számára drogprevenciós részlegek felállítására került sor. Tizenhárom részleg működik jelenleg országszerte, a működésükkel kapcsolatos tapasztalatok rendkívül kedvezőek. A fogvatartottakkal közvetlenül foglalkozó személyzet képzése valamennyi bv. intézetben folyamatosan zajlik. A drogprevenciós, egészségfejlesztő és reintegrációs programok megvalósításában nagy szerep jut a civil szervezeteknek.

A részlegen megkezdett drogprevenciós munka az elítéltek szabadulása után is folytatódik. Ennek kapcsán kerül előtérbe a pártfogó felügyelők tevékenysége.

A 2003. évi XIV. törvény értelmében az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt egységes szakmai követelmények alapján működő pártfogó felügyelői szolgálat alakult. A pártfogó felügyelők szakmai munkája a kábítószer-probléma kezelését nemcsak a büntetés-végrehajtási intézményekben elkezdődött és a szabadulás után folytatódó programok vonatkozásában, hanem a vádemelés elhalasztásához kapcsolódó drogemelőzési, illetve kezelési programok végrehajtása kapcsán is érinti.

A büntetés-végrehajtás kiemelt fontosságúnak tartja a fiatalkorú és női bűnelkövetők reintegrációját, velük kapcsolatosan a kábítószer használatának megelőzését, illetve visszaszorítását. Két drogprevenciós részleg működik fiatalkorúak intézetében, három pedig olyan büntetés-végrehajtási intézetekben, ahol női elítélteket tartanak fogva.

A magyar Büntetés-végrehajtási Szervezet törekvése, hogy a kezelésre szorulók szakszerű ellátása és a kábítószermentes részlegekben nyújtott szolgáltatások mellett a drogprevenciós – a keresletcsökkentésre irányuló – programok a fogvatartottak közbülső, széles rétegét is mind nagyobb mértékben elérjék. Ezért az effajta programok számát, választékát a jövőben szükséges tovább növelni.

A konferenciát szervező európai szervezet, az ENDIPP tevékenysége azt bizonyítja, hogy megfelelő ártalomcsökkentő módszereket lehet kidolgozni a börtönbeli kábítószer-probléma kezelésére, s hogy ezek a módszerek, tapasztalatok éppen a szakemberek nemzetközi együttműködése révén válhatnak hatékonyabbá, illetve gazdagabbá. Az ENDIPP feladatköre is azt jelzi, hogy a börtönökben a droghasználat megelőzése szorosan összefügg a fertőző betegségek megelőzésével.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A konferencia programjának ismeretében úgy vélem, rendkívül érdekes, informatív tanácskozásnak nézünk elébe. Remélem, hogy valamennyi résztvevő gazdagodni fog tapasztalatokban, s hogy ez a nemzetközi konferencia a szakértők valódi európai fórumává válik.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.